

Sămănătorul

==== Revistă Literară Săptăminală ====

Sumarul :

N. IORGA — «Dezbateri» rapoarte și premii.

X. — Cugetări.

O. CARP. — De la mare (poesie).

I. BOTENI. — Ne-am iubit de copilași (nuvelă).

P. CERNA. — Inseninare (poesie).

P. ANTONIEWICZ. — O zi din viața mea

N. IORGA. — Cronică

În supliment: *La vinat ; Hora* (după Doussault).

REDACȚIA:
STRADA BUZEȘTI, 42.

ADMINISTRAȚIA:
STRADA REGALA, 6

BUCUREȘTI.

EXEMPLARUL:
In țară . . . 20 bani
In străinătate 25 »

ABONAMENTUL ANUAL:
In țară . . . 10 lei
In străinătate . 12 »

DIN COMORILE ARTEI NEAMULUI NOSTRU

**ALBUMUL
ARTISTIC
(DIN ORNAMENTICA
ROMÂNĂ)**

REPRESENTÂND 284 BRODERII ȘI ȚE-
SĂTURI DUPĂ ORIGINALE ȚERĂNEȘTI.

Albumul de cusături naționale, întocmit cu atâta gust estetic de profesorul DUMITRU COMȘA de la Sibiu, este întâia încercare pe deplin reușită a dovedi și pe calea asta însușirile distinse ale femeii române. În 40 de planșe, splendid cromolitografiate, se găsește comoara țărănimii noastre, o comoară de artă, prin care se dovedește gustul ei pentru frumos, pentru armonia de linii și culori și pentru tot ce o curat.

Cum idealul culturii noastre este de a lua din popor tot ce e bun și edificator, tot ce e tradiție nefalsificată, cu un cuvânt tot ce e românesc, acest Album de cusături poate servi ca izvor pentru perfecționarea podoabelor casei, începând cu casa domnească până la cea din urmă căscioară de burghez. El este un îndemn pentru ridicarea industriei naționale, pe care o dorim cu toții.

Se știe ce primire călduroasă a făcut M. S. Regina d-lui Comșa, când l-a prezentat albumul. M. S. este o partizană fără rezervă a broderiilor naționale. Această primire poate servi de orientare tuturor mamelor, dascălilor și muncitorilor pentru formarea gustului public prin artă și industrie.

Albumul se găsește de vânzare la INSTITUTUL DE ARTE GRAFICE ȘI EDITURĂ „MINERVA“, BUȘUREȘTI, STRADA REGALĂ 6, care, înțelegând rostul vremii, caută să dea gustului public o îndrumare românească.

Prețul unui ex. Lei 70.—

„Minerva“ Institut de Arte Grafice și
Editură. Societate anonimă.
București, Str. Regală, 6.

A apărut:

VALURI ALINATE

POESII

DE

CARMEN SYLVA

**TRADUCERI de
GEORGE COȘBUC**

Prețul: Lei 1.50

De vânzare la toate librăriile.

„Minerva“ Institut de Arte Grafice
și Editură. — București,

Strada Regală, 6.

A apărut:

Neamul Românesc în
Ardeal și Țara
Ungurească

Vol. I și II

DE

N. IORGA

Prețul unui volum: Lei 2.50.

De vânzare la toate librăriile.

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMINALĂ

Redacția Strada Buzeghi 22 Administrația Strada Regală, 6. BUCUREȘTI	Director: N. IORGA Redactori: { St. O. Iosif, M. Sadoveanu și I. Scurtu.	ABONAMENTUL ANUAL În țară . . . 10 lei În străinătate 12 »
--	---	--

«DEZBATERI», RAPORTE ȘI PREMII

— CU PRILEJUL DESCHIDERII SESIUNII GENERALE A ACADEMIEI ROMÎNE —

Cu câteva zile înainte de deschiderea sesiunii generale a Academiei Romîne, începută cu pomenirea anului jubilar, care e și al acestei înalte instituții de cultură, de o vristă cu dinastia, — s'a împărțit vol. XXVIII din «Analele Academiei», «partea administrativă și dezbaterile».

Unele memorii ale Academiei, care apar și în broșuri deosebite, se cumpără și se cetesc, de specialiști mai ales, dar și de publicul mai întins care are interes pentru știință. Până la publicul cel mare din nenorocire nu pătrund nici cuvîntările de intrare în Academie, care cuprind cîte o biografie foarte îngrijit lucrată și de atîtea ori bine scrisă, sau o privire generală de orientare, asupra cîte unui întreg cîmp științific, precum e cuvîntarea, așa de cuprinzătoare și de limpede, a d-lui I. Bogdan asupra desfășurării istoriografiei românești. Dar aproape nimeni nu străbate de la un capăt până la altul «partea administrativă și dezbaterile», care iese totuși în două fascicule groase pe fiecare an.

Iată ce cuprind ele :

Întîiu scurta dare de seamă a ședințelor de peste an. Se poate afla de aici daniile făcute Academiei și alte amănunte din viața de toate zilele a instituției. Asupra acestei părți se poate trece destul de răpede, culegînd ici și colo doar cîte un amănunt interesant sau bun de știut. Cine urmărește mersul culturii românești nu va folosi prea mult din străbaterea acestor pagini, care ar putea cuprinde notițe mai pe scurt chiar decît cele de astăzi.

La sfîrșit se întilnește raportul, cu un caracter administrativ, al secretariului general, socotelii foarte multe și amănunțite — Academia fiind econoamă cu banul ei și bună gospodină, gata să poată lămuri oricînd asupra veniturilor sale și întrebunțării ce li se dă — și tabele

de resumate financiare. Pe aceste pagini nu le taie de sigur chiar nimeni, garanția nestind în buna rânduială a cifrelor, ci în caracterul de înaltă integritate a persoanelor care de multă vreme se află în fruntea instituției. E o întrebare îndreptățită dacă astfel de dări de seamă trebuie tipărite și date unui public care nu simte cea mai mică nevoie de ele, din nici-o privință.

Partea cea mai folositoare, mai interesantă și mai căutată din «Anale» o formează «dezbaterile» și rapoartele din sesiunea generală. Atunci Academia își alege membrii activi și corespondenți și atunci, din averi ce i s'au încredințat anume cu acest scop de oameni cari țineau la cultura adevărată a neamului lor și la ajutarea celor ce stau de fapt în fruntea ei, se împart vestitele «premi» ale Academiei.

Zic «vestitele» fiindcă, din toate rosturile înaltului așezământ de știință, acesta a fost înțeles mai lesne și discutat mai mult. Din foarte multe motive, care sînt caracteristice pentru vremea noastră. Pe de o parte, literatura, știința hrănesc rău sau lasă chiar pe scriitor, pe cercetător să moară de foame. Editori abia se află și abia plătesc; publicul, cu toată mișcarea îmbucurătoare din ultimele timpuri, cumpără literatura țerii și neamului într'un chip neindestulător, — și fiindcă o parte din el cumpără cu patimă ticăloșiile pipărate sau nimicurile zămorite ce se fac în Paris anume pentru noi și care prind vitrina librăriilor celor mai mari. Cei mai mulți miniștri, până la creatorul «Fondului cultural» și «Casei artelor», înțeleg chemarea lor față de literatură și știință din punctul de vedere al interesului de partid, al registrelor de club, și împart astfel banul muncit al săracilor la tot felul de lingușitori, de lichele, de bătăioși și năbădăioși de la intruniri și de la gazetele de luptă, în sfîrșit la tot felul de profesori cari fac politică pentru a trăi și a se înțoli dintr'însa. Curtea n'are legături cu scriitorii, și prin urmare nici legături materiale. Cine n'are o funcție sau nu scrie la gazete, — cu ce efect asupra sufletului său se poate închipui, — acela trece greu prin lumea lui Dumnezeu. Astfel, multe cărți se înfățișează anual la premiile Academiei.

Citeva bune, care trebuie, firește, răsplătite și multe rele, ba destule chiar, caraghioase. E de speriat cîți se găsesc la noi, nu numai dintre scrintiți, dintre șarlatani sau dintre oamenii fără căpătiu, dar chiar dintre oamenii cuminți și cu situație, ca să înainteze la premiile Academiei lucrări fără nici-o valoare, fițuici de tot felul, și cite alte comedii.

Căci Academia nu caută ea ce trebuie să răsplătească, ci așteaptă să i se ceară. Așa vor fi făcînd la Paris, — se poate; dar nu e bine nici acolo, iar la noi nu se potrivește de loc. Scriitorii nu sînt, nu trebuie să fie milogî, pentru a întinde mîna ca să li se dea acel ban al Academiei care nu e pomana către un sărac, ci concretizarea, închegarea unei părți mici din recunoștința neamului. E de crezut că membrii Academiei cetesc; din cetirile fiecăruia trebuie să iasă propunerile de răsplătire, fiecare mărgenindu-se a judeca în domeniul său de cugetare, iar votul să plece, pentru cărțile literare de la toți, iar pentru cele științifice de la specialiștii din deosebitele secții.

Astăzi aceasta nu se face. Și de aceia e interesant, — trist, amar de interesant, — să se cetească rapoartele pe care le face un Tocilescu despre... poeziile d-lui Haralambie Leca sau un respectabil profesor de latinește în pensie despre descrieri de călătorii, în care este literatură, istorie și geografie din vremuri ceva mai nouă de cit ale Latinilor. Mai neplăcute astăzi, mai dăunătoare pentru reputația timpurilor noastre, mine sînt «dezbaterile», din care se străvede atît de adese ori interesul, prietenia, cărdășia de partid politic sau dorința de a milui pe un parazit prea stăruitor. S'a ajuns acolo încît voturile se pot pregăti pe căi lesnicicase și bine știute. D. Sirbu a presărat un volum de istorie, bine studiat, necugetat și rău scris, cu vorbe jignitoare la adresa mea, pentru ca să poată lua, după Alecsandri și Odobescu, premiul cel mai mare al Academiei Romine. Și a chitit bine cu piatra ce a aruncat-o: premiul i-a căzut în sin.

Pe altă cale nu se poate o schimbare repede. Și totuși a venit vremea să se împrăștie gloata felurită în care oameni de merit, cu rușinea pe față, se cotesc cu șireții, cu vînătorii de noroc, cu slugoii și cu netrebnicii înaintea clădirii Academiei, de unde Mart coboară premii; a venit vremea ca premiile acestea să pornească *de sus*, de la judecata senină, și nu *de jos*, de la nevoia de bani neîndreptățită de merit și de la milogeala stăruitoare. Astăzi paginile «dezbaterilor» nu mai trebuie să fie un document de moravuri, ci o lecție de morală literară și științifică.

N. IORGA.

CUGETĂRI

Cel d'întăiu care a zis «noapte bună» știa ce sînt și nopțile rele.

*

Cel mai rob e acel ce are nevoie de rob.

X.

DE LA MARE.

*Izbit de valuri nalte, un clopot bate 'n dungă
Și ca'n pustietate alarma lui prelungă
Răsună și plutește prin ceața de pe mare
Spre năvi necunoscute, ce vin din depărtare.*

*Povață ne'nțeleasă, dojană și alarmă
E glasu-î care 'n valuri lovește și se sfarmă,
Dar năvile 'nvelite în ceața de pe ape
N'aud cum li vestește primejdia de-aproape...*

*Mereu, făr' de repaos el bate lung, într'una,
Și dangătu-î se'ntrece cu vîntul și furtuna,
Pe cînd în furii marea înneacă și sfăramă
Zădarnica strigare a gurii de aramă.*

Sulina.

O. CARP.

NE-AM IUBIT DE COPILAȘI

(Urmare.)

Duminea se silia să cînte mai bine la strană, cînd știa și pe Leana în biserică. De la ziua jumătate încolo, se gătia de han, se pierdea mai mult acum în lucirea oglinzii și începea să facă cite o descoperire, că n'are băiat așa urît nenea Gheorghe Napotă. Pornia în sat și pînă la vremea hanului mai trecea pe la furtatul din uliță, își mai netezia părul, mai punea o floare la murea, își mai dregea crețurile la cămașă, să vie frumos la spate cu mărginile afară, se mai uita pe cite-o carte, mai fluiera briul, pe care îl prinsese din arcușul lăutarului, și, cînd vedea lume multă pe uliță, gătită de sărbătoare, cînd auzia la Limpede dăngănit de cobză, era semn că s'a încheiat hora, și atunci plecau amîndoi pe drum la vale spre hanul din uliță.

Clădirea nouă avea și despărțitură pentru joc, pardosită cu scînduri, care răsună cînd ți-e lumea mai dragă, la învîrtirea sîrbelor și în bătaia pe loc a briulețului voinicesc. Jocul se începea înnăuntru, și spre seară se vedea hora mare și în curtea hanului, sau în drum.

Din pricina jocului de la han, unii flăcăi erau minioși, și se făcuseră partide care se dușmăniau de moarte.

Dar într'o seară a întirziat mai mult cu alții la povarnă, unde era vorba să încerce niște porumb fiert în cotlonul cu borhot, și aci nu se putea să nu guste și din bota care-și primia picăturile de spirt după trei țevi răcite.

Au gustat ei pe rind rachiul cald, și n'a mai fost pomeneală de graba spre casă. Au fript două găini găsite acolo la întâmplare, aduse de cine știe unde și păstrate supt o butie goală de povarnagiul meșter, au îmbucat câte ceva la iuțeală, au mai dat o ștearsă și pe la bota care se umplea în tăcere cu apa ei amețitoare, și d'aci... hai la șezătoare.

— Unde, măi vere?

— Ce-ți pasă, vericule..! Să mergeți unde vă zic eu, și, dacă o fi rău, o să vedeți.

Au ieșit din povarnă veseli, citeși patru aprinși de dragoste și de iuțeala picului de rachiū pe care-l gustaseră căldicel pe țava de trestie.

Afară străbătea luna rariștea de pruni, și adia un vînt rece. Ei au strîns zeghile pe umeri, au rupt de la garduri cite-o beldie pentru vremuri grele și au apucat pe Cîmpușor la mai, pe drumul scăldat de lumina de argint a lunii. Pe marginile șoselei se întindeau garduri cu ulucă bătută pe lați lungi, legați la capete cu pari groși de stejar, — babele. Prin funduri de grădinițe se rostiau case albe cu sala pe stîlpî. Mai în susul drumului umbra gardului se vedea jucînd supt bătaia unui foc, și de acolo pornia de vale cîntec și larmă de tineret.

Cei veniți acuma și-au făcut loc pe poarta plecată, au ocolit focul, au dat «bună-sara» și s'au așezat mai la o parte. Fetele, rușinîndu-se, au încetat din cîntec și au tăcut deodată la neașteptata vedere a flăcăilor din masa satului, cu școlari printre ei; lucru mare pentru o clacă de tors.

Pe jarul rămas din focul puternic se pîrpaliau porumbi cu lapte, crescuți în holdele timpurii. La împărțeala lor s'a întors și voia bună în șezătoare. Fetele au început să vorbească, au dat boabe de porumb flăcăilor, și iar au început cîntecele și sfirîrea fuselor mai departe. Torsul a fost cercetat după obicei și lina toarsă suptire, din caiere legate de furcă, umplea fusele cu fire răsucite.

Din a stat de vorbă cu fetele, care se uitau sfoase la el, a mai glumit, a mîncat boabe de porumb copt răcite de altă mină și după la o vreme a apucat drumul la vale. Dar n'au trecut o holdă cu porumbi înalți și s'au pomenit cu o ploaie de bolovani printre sălciile dintr'o parte a drumului, și s'au auzit vorbele: «Dați, mă, să se învețe minte ciurpetecii..!» Sfirîiau bolovani pe drum, și sfirîiau călciile în fuga deznădăjduită a celor patru flăcăi din masa satului.

Așa au început «partidele» să se dușmănească mai mult, și de multe ori la han se întâmplau certuri pentru cine știe ce lucru de nimic. De multe ori, pleca lăutarul acasă fără arcuș, sau plîngîndu-și bunătatea vioarei sparte în capul lui.

Întîmplarea de la șezătoare a răscolit ulița a doua zi, și Leana i-a ținut calea lui Din și l-a întreat la puț, sprijinindu-se de găleata plină cu apă:

«Ce mai era pe Cîmpușor?»

— Bine, ce să fie!

«Ce mai zicea Anica lui Vasile?»

Și, la vorba din urmă, Leana pleacă ochii, și parcă i-ar fi fost ciudă.

Din August se rûria scăldatul la moară, se răcise apa din gîrlă, se scuturaseră prunele văratece, se grămădisise finul în clăi la mușcel și se gătia lumea pentru vremea grea a frigului.

S'a dus vara cu zilele ei de vacanță, cu jocul la han, cu hoinăreala pe deal, cu umblatul la pește, cu adunatul la polog, cu timpul drag de neuitată petrecere în satul tău, în mijlocul oamenilor buni.

Începutul lui Septembrie se ridica cîte-odată cu vijelii și căderi mărunte de ploaie, care pătrundea pămîntul și așternea pe drum noroiu amestecat cu pietre.

La «Sintămăria» mică, Din a tulit în sat, să-și iea ziua bună de la furtatu'. Pe ulicioara de la gîrlă — era așa supt seară — Leana a trecut cu vițeii la apă. Din a așteptat-o la mărul dulce, și i-a întins mîna :

«Miine plec și... să rămîi sănătoasă...»

Mai mult n'a putut să zică. Leana s'a apropiat, și, dusă de o putere nelămurită, s'a sprijinit de umărul lui, ea la han, cînd jucau de doi, și s'a pierdut într'un sărut dulce din buze de foc.

S'a au despărțit curînd și au plîns amîndoi atunci lacrimi curate, izvorîte din inimă dornice.

A doua zi, și-a luat nenea Gheorghe bățul în mînă, a petrecut gluga albă după gît, și, cînd se crăpa de ziuă, a plecat cu băiatul pe drum la vale, să apuce trenul la Mihăiești.

De departe se arată clădirea roșie a gării. Un ciocan bate de trei orî... sdrang, sdrang... sdrang..., anunțînd apropiata sosire a vagoanelor. Puțină așteptare pe banca de supt teiu, și din sus se vestește mașina prin fumul ei negru, ridicîndu-se printre copaci.

Mihăiești! Un minut».

— «Acu..., să umbli sănătos, tată, și te aibă Dumnezeu în grijă!». Și Nenea Gheorghe, ștergîndu-și ochii cu mîneca cămășii, se uită la trenul care se pierde printre stejarii drepți.

În vagon, lume multă înghemuită pe băncile de lemn. Elevi cari veniau la școală, soldați cu concediul isprăvit, oameni cu procese la «Curte» sau la «Casație», neveste martore, copii... Lume peste lume în casa asta care alunecă scinteind pe dungile negre de fier.

În iuțeala cea mare răsună din cînd în cînd un fluierat prelung. Frinele se strîng, se potolește mersul, lumea se răpède la fereste, și cîte unul caută pe dedesupt vre-un coș, o păreche de dăsași, ceva..., și se silește să încapă pe ușă cu tot tîrhatul.

Roțile zdrăngănesc des la încheieturile șinelor, macazurile sînt sprijinite de oameni cu șăpci, și în mijlocul cîmpului se arată umbra salcîmilor ascunzînd o gară scundacă, după un peron neumblat de mulți oameni.

Trenul se opria, se iscăliau hirtuile, se primia corespondența, și, după strigătul: «Gataaa...», auziai iar șuierul prelung al mașinei. Un chip drăgălaș se pierdea printre glastre de flori, privind de la fereastră oprirea vagoanelor.

Ochii negri rămîneau iar în urmă, în liniștea gării micuțe, și neobositul tren zbură pe șes întins, făcînd să joace pari de telegraf și dînd vîers foilor verzi din holdele întinse pînă în marginea traseului.

Din a stat într'una afară. La cîte-o stație mai mare se ducea să vadă dacă n'a zburat legătura de la locul ei. Încolo... a privit împrejurimile și a luat seama cum se sfîrșesc dealurile în cîmpia netedă.

Vîntul, însoțitor al trenului, pătrunde mai stăruitor la piele, și începe să se simtă sfîrșitul verii.

Satul rămăsese departe acum. Ce curînd a trecut vacanța!

Parcă ieri era tot așa în tren, venind spre casă.

Începe să înșire în minte cum și-a petrecut vremea. Vre-o săptămînă a fost cu tat'-său la coasă pe Sărata și la Sfîntul Ilie s'a dus la bîlcu în oraș. A mai fost pe urmă la tîrg la Piatra, unde a văzut fete multe, gătite cu vilnice încrețite, cu pieptul plin de sălbî. Din își amintea cum a chemat pe una la joc, ce-a vorbit cu ea și cît i s'a părut de frumoasă. Leana nu era în tîrg, și, alături de strălucirea celorlalte, ea ar fi pierdut în inima lui. Erau mult mai frumoase fetele care se scăldau vara în Dîmbovița și care-și spuneau dorul în cîntece pădurilor răsunătoare de brazî.

Își amintea mai departe cum a fost la șezătoare, cum s'a certat cu flăcăii, cum i-a apucat ploaia la sîmăură, cum trecea pe uliță în sus și Leana îi ieșea înaintea cu donițele la puț. Cum juca Dumineca la han și cum se pierdea în sunetul vioarei care scotea sirbe vesele și briie iuți.

Iar o gară pe întinsul drumului. Unii se dau jos, alții se urcă și își fac loc pe băncile de lemn ale vagoanelor.

Lui Din îi vine pe buze melodia cîntecului nou pe care l-a auzit în sat:

Foia verde de bujor,
De ți-e dor, puică, ți-e dor,
Trimete-mi gura odor....

Sînt așa de frumoase unele cîntece cîte-odată! P'asta l-a auzit în odăiță la Lîmpede. Hangiul avea, așa mai de-o parte, două încăperi, unde veniau fetele Dumineca de se mai gătiau la oglindă și unde mai rămîneau seara flăcăii la o cinste.

Era el cu Gheorghe al Măntoiului, cu Toiu, cu Chelcea și cu furtatu'. După ce își jucaseră toți jocurile pe rînd înaintea, cînd s'a spart hora, ei nu s'au luat după fete pe uliță, că nu era frumos să le ducă pînă acasă, ca alții. S'au dus în odăiță, să asculte pe lăutar și «din gură» și să se cîntească cu un ciocan de țuică.

Circiumăreasa cu fota roșie, cu fața albă-albă și cu ochii veșnic zîmbitori, parcă era o fată mare atunci ieșită la joc. Ea li-a adus pe o tavă un borcnaș de țuică și patru ciocane. Cînd și cînd mai părăsia vînzarea grăbită a prăvăliei și venia să vadă dacă mai trebuie ceva în odăiță. Flăcăii se aprindeau, o întrebau de vorbă, și ea da răspunsul în așa chip, că fiecărui

îi aducea aminte de dragostea lui. Circiumăreasă nu era? Și cine știe mai multe decît circiumarul și duhovnicul? Ea, văzînd jocurile cum se urmau Dumineca, știa unde-l doare pe fiecare.

În odăiță, pe paturile învălitate cu plocade, flăcăii noștri, împrejurul mesei, cîntău toți, însoțind vorbele lăutarului. Unde nu știau ei, se opria; lăutarul spunea tare vorbele mai departe, și iar cîntău așa, de două și trei ori, pînă cînd vioara începea brîul săltăreț și legănat.

Chelcea se legăna, săria drept în sus și începea să joace în petecul de loc slobod, izbind dușumelele, lăsîndu-se pe genunchi și strigînd lăutarului:

«Zi meretî, mă, zi brîul Nașului...».

Ciocanele se ridicau în urări.

— «Să trăim, furtaților!

— Cînd ni-o fi mai rău, să ni fie ca astă seară!

— Miliție ușoară, mă, și fată frumoasă la însurătoare!

Ține Costică uraua din vioară!»

Se umpleau iar ciocanele și se goliau în risete și în chiuituri. Apoi venia rîndul să ureze și lăutarul. El lua ciocanul în mină, lăsa vioara pe pat, parcă se gătia de cine știe ce muncă, se da mai în dreptul ferestei, mai înghîția în sec, și începea și Costică, — dar el o lua așa mai pe «politică»:

— Fraților! Eu, că sint, de... ca omu, și... îmi pare bine că vă văz sănătoși. Petrecem aici cu toții, una, alta, și vă urez *realizarea* dorințelor și sincererele mele felicitări.

— Brava, Costică, brava, mă!

— Mă, da' tu ești deștept băiat!

— Ce să fac și eu, domnule Dinică; fur o vorbă d'ici, una de colo, și mă învăț și eu cîte ceva.

Își aducea aminte mai departe de vorbe spuse cu înțelesuri, de nimicuri din sat și, în goana nebună a trenului, se uitase — parcă nu era el școlarul care se apropia acum iar de internatul Seminariului.

Soarele scăpătase după un brîu ușor de nori. Departe, cît vezi cu ochii, se întindeau cîmpiile, sfîrșindu-se cine știe unde. Rămîneau în urmă copacii răzleți, și o pădure a început să șuiere în frunze la trecerea trenului. Gările cu două caturi, cu ferestre multe și cu îmbulzeală pe peron, opresc mai mult mersul mașinei, și lumea se coboară, alții se urcă, ca la gară. Strigăte în dreapta, fluierături în stînga. Șăpci roșii pe capete grave și pomăduite. O strigătură de corn urnește carul de foc.

Înserarea împînzește marginile depărtate ale cîmpiilor, și se cerne întunec din cerul fără soare. La o cotitură, s'au arătat innainte lumini slabe.

— Biletele de București...

Și lumea se ridică greoaie, cu ochii somnoroși, de pe băncile de lemn ale vagoanelor. Toți boșcorodesc încoace și încolo, să caute cîte ceva în grămada bagajelor. Femei de țară stau în picioare cu desagi la spinare, soldați își potrivesc cingătoarea centuroanelor și oftează încet, îndreptînd vîsiera pe sprînceana dreaptă.

Încă o ridicare groasă de fum negru, și roțile încep zdrăngănirea la încheietura șinelor. Trenul se oprește pe linia a doua, și în lumina lămpilor electrice lumea se pierde 'n zgomotul Bucureștiului.

Din, cu legătura în mină, făcînd loc printre rîndurile de oameni, iese în stradă. Larma trăsurilor, strigătele vizitiilor, dăngănitul tramvaielor la răs-pîntii, lumina asta orbitoare îl apasă greu, și el se gîndește, în treacăt, ce bine ar fi să audă că s'a închis școala pe atîtea zile din cauza vre unei boale.

Trăise două luni viață tihnită, la aer răcoros de munte, și acum venia iar în chinul traiului de oraș, cu internatul lui, cu vremea împărțită în ceasuri, cu profesori gravi și nemiloși, cu pedagogi răzbunători. Un an mai avea, anul din urmă avea să fie cel mai mare.

Clădirea nouă a Seminariului era tot pe dealul înalt, și Din s'a apropiat cu frică de poartă. Clopoțelul a răsunat în liniștea sălilor, și poarta s'a închis la loc supt zăngănit de chei. Din a avut impresia că e ocașul la intrarea căruia se închid pentru multă vreme ușile zăvorite.

În dormitor, liniștea somnului plutia peste paturile albe. Cițiva colegi stau de vorbă încet la fereastră, și Din e primit cu vesele stringeri de mină și cu întrebări șoptite.

«Ce-ai mai făcut?»

— Ai auzit că se închide școala?»

Pentru colegii lui, el era hazliul clasei. În recreații, înainte de intrarea profesorului, el pe catedră povestia întimplări de ris, vorbea pe «ardicate» vorbe schiloade, ca sergenții din armată, plîngea ca femeile la înmormîntare, și cite și mai cite.

Dacă se întîmpla vre-o năsrîmbă în clasă, profesorul se uita la el: Napotă, ieși la lecție!

Nu era el totdeauna cel vinovat, dar bănuț era totdeauna.

În seara de sosire, Din era mai trist și n'avea nelipsitul lui zîmbet pe buze. A spus ce-a spus băieților de la fereastră, dar nu cu hazul anului trecut. Avea ca o piatră pe inimă, și greutatea gîndurilor îi umbria fața cu o ușoară brumare de tristeță.

Fiecare spunea cite ceva de acasă, și toți, băieți mari acum, povestiau mai mult traiul cu fetele satului. Unul făcuse vorba însurătorii, altul arăta inelul de logodnă.

Din s'a desbrăcat agale, obosit de drumul de-o zi, și s'a întins pe patul lui, care i-a fost tovarăș încă de cînd învăța să citească: pa, vu, ni, ga, la muzica bisericească în Curtea-de-Arges.

Toamna, care îngălbenise foile porumbului în holdele pe unde trecuse cu trenul, se arată și în oraș prin răcoarea simțită bine în timpul nopții. Băieții se închinau, alții șoptiau mai tare cite o vorbă din «Tatăl nostru», și se învăliau cu paturile. Se 'ntindea tăcere adincă.

Din cînd în cînd, mai răsună ca de departe dăngănitul tramvaiului. La o casă de mahală un cîine latră de două, trei ori, amintind școlarilor vremea de acasă.

Din s'a culcat, dar liniştea somnului nu-î amorţeşte simţirea. Învălit pînă la briu, stă cu faţa 'n sus, plimbînd ochii pe tavanul văpsit. Candela sfirîie într'un colţ, şi slaba lumină pîlpîitoare arată feţele ostenite ale colegilor dormind.

Dacă o vrea Dumnezeu, peste un an o să fie cu diploma în mînă. Fetele o să-şi dea ghes şi părinţii, care, mai de care, să încerce să-l aibă ginere.

El o să aleagă pe cea mai dragă şi o să ducă viaţă bună, slujind Dumineca la biserică şi îndrumînd sătenii pe calea cea mai dreaptă. Se surprindea aşa că, fiind vorba de însurătoare, nu se gîndise la Leana. Şi parcă-î venia cîte odată să zică şi el, cum stăruia într'una nenea Gheorghe, că nu prea face de preoteasă fata Postelnicului.

Atunci i se lămuria lumina trecutului şi se cobora, ca dus de-o apă, în vremea copilăriei, cînd sta la şcoală în bancă cu Leana şi cînd întorcea vacile pentru ea la muscel. Cu vîrsta i-a crescut şi dragostea, şi în toate vacanţele venia vesel acasă, s'o mai vadă trecînd pe uliţă cu pînzele la gîrlă, sau cu viţei la ceair. Dragostea pentru ea era legată cu vremea dusă a anilor de demult, cu zilele dragi ale verilor, cu petrecerile iernatece în vreme viforoasă, cînd sufla vîntul pe coşuri şi izbia stăruitor în geamuri şi cînd el sta în casă Olteancăi la poveşti pînă noaptea tîrziu.

Zilele treceau posomorîte, cu ceruri noroase de toamnă, cu luminişuri scurte de soare către asfinţit, cu lecţii tot mai multe de învăţat pentru a doua zi. Depărtarea îi creştea dorul pentru cei de-acasă, şi erau zile cînd ar fi lăsat şi patul din dormitor şi locul din bancă şi larma veselă a colegilor, şi ar fi plecat aşa undeva în cîmp liber, la aer de ţară, să mai vadă vite pascănd pe poiană şi poale de pădure înroşind pe creste de dealuri.

Şcoala era şcoală, internatul internat, şi porţile stau toată vremea zăvorîte. Şi apoi... în graba cu care se urmau profesorii la ore, în învălmăşagul de lecţii, de băieţi şi băieţaşi, cine ar fi avut timp să-ţi ia în seamă dorul şi să te lase să plecî aşa, cînd ţi-o veni, şi să apuci pe drumuri de cîmpie? Ziua era împărţită şi la fiecare ceas trebuia să faci cîte un lucru anumit.

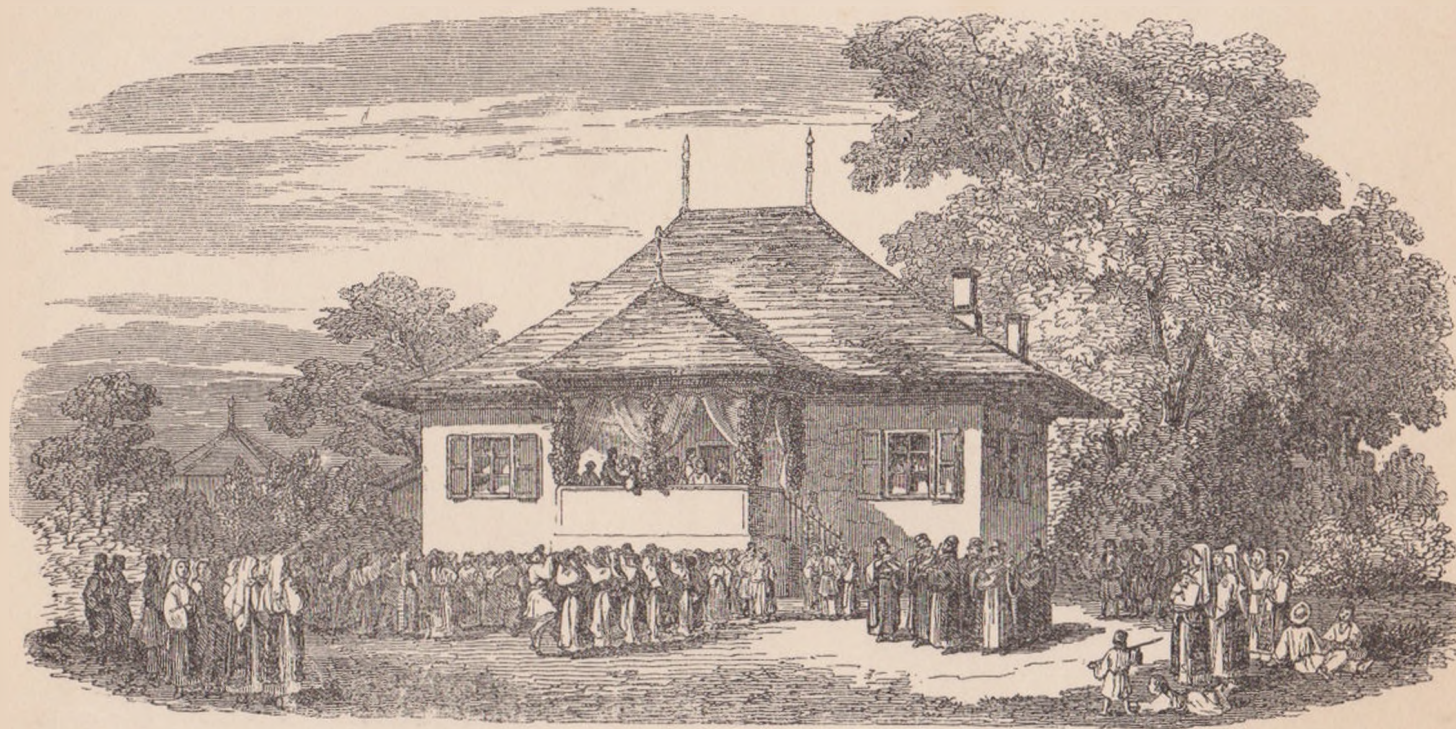
Dumineca, venia cîte odată şi rîndul lui Napotă Constantin să facă practică de slujbă. Atunci îmbrăca odăjdiile, şi în capela şcolii cînta ectenia cu glas limpede, cu ochii către înălţimea bolţii, cu un dor tainic în suflet şi cu gîndul purtîndu-se mai departe în viaţă, cînd o să fie preot în sat şi cînd o să cînte tot aşa mirenilor adunaţi la sărbători.

După prînz era voie în oraş. Plecau copii cîte doi pe poartă; cei mari se mai îngrijau, îşi mai ridicau mustăţile, mai potriviau părul crescut cam în voie şi se împărţiau şi ei pe străzile oraşului, gătiţi, spîlcuiţi, cu mantiile negre pînă în pămînt, cu şapci galonate stînd să sară din capul cu prea multă podoabă frisată şi lustruită.

Din se ducea într'o odăiţă ascunsă, unde-şi ţinea şi el cîte ceva, mai căuta printre nimicurile vechi, şi găsia şi batista cusută cu rîuri de mîna Leanei. Atunci i se aprindea dorul, şi, dacă i-ar fi apărut în clipa aceea chipul ei drag, ar fi rugat-o să-l ierte că nu s'a gîndit totdeauna la ea şi i-ar fi spus neted că el o s'o facă preoteasă tinerică şi o să trăiască unul pentru altul în lumea aceasta.

LA VINAT (după Doussault).

HORA (după același).

Se lungia pe pat, și în singurătatea stăpînitoare depăna în minte planuri de viitor. Se simțea așa de bine în odăița liniștită, trăind în lumea gîndurilor lui senine!

..... Dacă ar veni mai răpede vacanța, să mai vadă fum de mașină în zare, să mai calce pietrele reci ale gării, să mai coboare la stație scările vagonului, să mai asculte pe mîndra cum îi cîntă cu foc legîndu-și zilele în mișcarea viersului. Să mai urce iar dealul, s'o mai cuprindă de gît, să se mai piardă în livezile de porumb, să mai asculte cîntătorul fișit al foilor late. Să mai coboare la vremea înserării pe marginea apei, să-i caute chipul în limpezimea izvorului, să-l măi înfioare odată farmecul nespus al sărutului ei. Să-și plece iar capul pe umărul lui, să-i simtă gidilitul părului pe frunte, să-i frîngă mijlocul și s'o poarte în brațe ca pe un copil iubit.

Departe, spre munte, în satul din marginea apei, toamna umplea căruțe cu bogăție din holde, lumea veselă făcea strînsura cîmpului, culegînd porumbul, tăind coceni, adunînd fasolea rămasă, strîngînd dovlecii, cari arătau pete roși-gălbui printre costreii și buruian.

Drumul, plin de scîrțitul roților, era bătut de lume pînă seara tîrziu și porțile curților deschise primiau bunătățile cîmpului, care se păstra la adăpost pentru vremea vijelioasă și pustie a iernii.

Pe marginea girlei umblau roțile înnalte cu donicioare, care ridicau apa la înălțimea șipotelor și o porniau cătră putina din povarnă. Coșurile fumegau, cazanele dau rodul prunelor fierte, țuica picura caldă în botă pe trei țevi de fier, și oamenii, pîrpăindu-se pe lingă foc, așteptau să iasă cazanul, mai gustînd din timp în timp din băutura furătoare de minți.

Tuțu Postelnicu' avea povarna lui la gîrlă, și era grăbit ca niciodată. De multe ori uita să răspundă oamenilor la «bună-ziuă», de răpede ce mergea pe drum, în sus și la vale.

Dimineața, se opria regulat în capul sălii și chema pe finu-său Petre la te miri ce treabă de nimic. Pe Leana o trimetea încoace și încolo, să cheme pe unul, să ceară ceva de la Croitoraș, să vadă ce mai este pe la povarnă, să dea gură culegătorilor în holdă, să în grijeacă de mîncare, și cite mai sînt de făcut pe lingă casa omului la vreme de toamnă.

Ea făcea de toate cu inimă închisă, cu fața întristată, cu gîndul în altă parte și cu nici-o nădejde de bucurie la zilele de han.

De cităva vreme i se părea casa goală, ulița pustie, lumea toată fără nici-un șart la vorbă, hora, așa ca să fie. Muriseră toate, și, în stolurile de cocori pîuind pe sus, vedea zburînd departe și dorul ei, luat în filiiit de aripă și purtat prin înălțimea albastră către locuri necunoscute.

La han se ducea Dumineca încălțată cu opinci și nu îmbrăca din hainele cele bune. Juca mai rar acum, și seara mult mai, de vreme pleca de la horă. Femeile, ca ele, se uita pe supt sprincene, își dau coate și băga de seamă că e amărită fata Postelnicului de cînd a venit vremea școlii.

Așa după han, într'o seară, ea era sus în casa mare, să se despremenească

și aude poarta izbînd stîlpîi și cinele lătrînd în curte. Iese în sală și deosebește glas de om strigînd :

«Tuțule, Tuțule!

— Auz, Auz!

— Aci e tat'-tău, Leano?

— N'a venit pînă acu', nene Gheorghe; a rămas cu mama la han.

Da, spunea că vine de vreme. Mai hai pe la noi.!

— Apăi să merg, ce să fac? Că avem să mai vorbim cîte-ceva.»

Cinele îl urmărește pînă la ușă, răpezindu-se mai furios cîte odată printre rotirile rărîte ale bățului de corn. Părul de pe spinare i se ridică drept în sus, și-și arată în lumină colții răi.

Nenea Gheorghe proptește bățul lîngă prag afară, se scutură pe picioare, se pleacă să aibă loc pe ușă cu căciula de mioară cu fundul lat, mai dă bună-seara odată, ca în casă de om, și se așează pe scaunul de lîngă coș, unde arde foc de găteje supt tuciul pus de mămăligă. Pisica, speriată de intrarea necunoscutului, sare din frida sobei, se urcă pe coș și, mîngîindu-și mustățile țepoase cu laba moale, privește de sus la omul străin.

— Nene Gheorghe, stai numai un pic.

Fata iese cu un borcânaș în mînă, cu cheia în alta și cu un muc de luminare între degete.

Gheorghe Napotă, rămas singur în liniștea odăii, scoate gluga albă după gît, potrivește căciula pe ea și se caută în chimirul vechi, unde se rătăcește în hirtie galbenă praf de tutun. Rupe un colț din hirtia de pachet, îl rotunjește ca în chip de foiță, pune cîteva fire uscate și sucește țigara pe genunchi, uitîndu-se cu băgare de seamă, parc'ar fi aprins în policandru luminările la biserică, cînd se începe sfînta slujbă.

Nenea Gheorghe al nostru era un om făcut pentru biserică, și el ținea mult să-și vadă băiatul hirotonisit preot în sat.

La zilele mari, cînd se umplea biserică de femei și cînd luminile străluciau mai dese la icoane, se întîmpla de se auzia sfat și taină, pînă să răspundă cîntărețul vorbelor din altar.

Pe urmă, la cetirea cazaniei, nevestele, ascultînd cuvintele care se desprindeau greoaie din rîndurile cărții vechi, se pierdeau în judecăți asupra înțelesului celor auzite și se treziau vorbind de-a binele tare în sfînta biserică. Nenea Gheorghe ridica glasul, și auziam răsunînd :

— Ia mai tăceți din gură, fămeilor.

Apoi cu multă băgare de seamă urca o scăriță cu răzimătoare și stîngea pe rînd luminările din sfeșnice, cobora candelile atîrnate de înălțimea boltei, le umplea cu untdelemn, li potrivă mukul, și iar le urca la locul lor.

După ce făcu țigara, nenea Gheorghe se pleacă la vatră, trage un cărbune, îl apucă cu degetele și fără să se grăbească îl așează pe prită. În două, trei pufăituri aruncă în casă rotocoale de fum negru.

— E! Da ce mai umblai, Leano?

— Lasă, nene Gheorghe, că tot nu prea vii dunneata pe la noi. Iea de bea!

Fata, înfăşurînd aţa pe trupul ciocanului, îi întinde rachiul rece scos din butia din magazie. Omul apucă ciocanul, urează după regulă, şi dă drumul rachiului pe gît, din două, trei gilgiituri. Şterge mustăţile cu mîneca, se mai îndreaptă pe scaun, şi începe să se caute iar în curea.

— Eu venisem s'o treabă la dumneavoastră, nepoată. Azi, cum stam acoloa pe prispă, mă pomenesc cu Vlaicu, *faptoru'*, strigîndu-mă la poartă:

Nene Gheorghe, nene Gheorghe. — Auz, domnule Vlaicu, auz!

— Bună ziua!—Mulţumim dumneavoastră.

Şi așa mă roagă să îngrijesc de iapa lui, pînă s'o întoarcă de la primărie, şi-mi dă scrisoarea asta legată de la fii-mieî.

(Va urmă).

I. BOTENI.

ÎNSENINARE

Noi ne-am cuprins de-o flacăra curată,
Ce nici odată n'are să apuie —
Şi nu furam norocul nimănuie,
Ci în iubire tînără, bogată,
Îmbrăţişam pămîntul, lumea toată...
Şi mă 'nnălţam sus, sus, pînă la tine...
Şi'ntîia oară lumea, pentru mine,
Avea numai priviri de bunătate —
Era numai suris şi numai floare,
Aşa cum nu o vede fiecare,
Ci numai sufletele 'ngemănite...

Tu mîna mi-ai întins-o de departe:
Meniţi sintem să mergem împreună!
Şi-ai pus pe frunte-mi tînără cunună
De sărutări, de viaţă fără moarte.
De-odată pravilî strîmte şi haine
Te-aū smuls vijelios de lîngă mine —
S'a stîns al fericirii ciripit...
Cernit şi singur m'a lăsat furtuna
Dar tot mai port pe fruntea mea cununa
Şi strălucirea care m'a orbit.

Ce zei aū fost atîta de avari?
Ce pămîntenî rîvniră la mărirea

De-a prigoni cu sete fericirea,
 Cînd ceî aleşi de ea-s atît de rari?
 Cînd noi ardeam c'o flacără curată
 Cum nici în temple nu e;
 Cînd în iubire tinără, bogată,
 Îmbrăţişam pămîntul, lumea toată,
 Şi nu furam norocul nimănuie.

* * *

Copilă dulce, vis din altă lume !...
 Departe-mî eşti, dar sufletu-mî nu geme;
 Nici nu blestem, — mai poate să blesteme
 O gură ce-a şoptit cerescu-ţi nume?
 Senin renasc şi prind a mă'nnălţa
 În raza ce'mî trimeţi din lumea ta.
 Ce suflet mi-a 'ndreptat spre culmî senine
 Privirile din lumea clipei? Cine?
 Cînd focul luptei îmi topia puterea,
 Ce duh a dezvelit
 În sufletul mieu rău şi chinuit
 A bunătăţii stea nemuritoare,
 Şi cine m'a'nvăţat să fiu mai mare
 Decît regina lutului, durerea?

Din noapte şi din praf renăscătoare
 Senină raza inimii trăieşte
 Şi nu cunoaşte lege muritoare.
 În preajma noastră astăzi amurgeşte,
 Dar cine-î cel ce poate stăvili
 Atîta dor cum n'a fost, nici va fi
 Pîn'ce pămîntul se va nărui
 În focul unde totul se'nfrăţeşte...
 Şi, dacă n'avem clipa cea de faţă,
 Nu ni rămîne a nădejdiî stea?
 Tot viitorul poleit de ea
 Ca mine — gureş cuib — va răsuna
 De sfînt înmugurita noastră viaţă...

Destrame-se a gîndurilor ceaţă,
 În orice colţ zîmbească veselîa !
 Ce noapte poartă'ntr'însa veşnicia?

Din miș de nori ce-aș lunecat supt soare
 Putut-a unul să-î răpească oare
 Căldura, tinereța, strălucirea ?
 E sfint și veșnic : ura nū e'n stare
 Să năruie tot ce-a clădit iubirea...

... Puteri, ce puneți între noi hotare !
 Amenințați, loviți, răniți mai tare !
 C'un zimbet în luminile privirii,
 Cu milă și blindeță vă primim ;
 Nu tremurăm la gândul nimicirii :
 Noi simtem mai puternici : noi iubim....

P. CERNA.

O ZI DIN VIAȚA MEA

(Urmare).

În mijlocul sofrageriei cinau, cu picioarele încrucișate, la o masă mare de stejar mai mulți negustori în pitoresce costume răsăritene. Lampa atârnată de tavan lumină cu raza ei sarbădă fețele serioase, cu trăsuri fine, iar în colțul odăii ațîța focul de pe vatră o Țigancă bătrână cu capul îmbrobodit cu un tulpă roșiatic asemenea cu turbanul.

M'am apropiat de oaspeți.

Ospitalitatea — virtute înăscută locuitorilor țerii acesteia — nu mi-a învoit să fiu numai un privitor tăcut al ospățului lor, ci am fost silit să mă așez și eu cu oaspeții, cari-mi oferiră, cu o politeță deosebită, pilaf cu carne de berbece, mămăligă și un păhar de vin moldovenesc.

Unul dintre comeseni mă salută în limba francesă. Acesta era un moșneag cu barbă lungă cărunță ; în ochii lui stînși se zugrăvia liniștea, blindeță și tristeță. Mă sfătuia ca, din pricina drumului foarte rău și necunoscut mie, să las caii miei la Botoșani și să-mi urmez călătoria spre Iași cu poșta. Acesta era un Frances, un soldat bătrîn al Republicei ; a luptat odată supt Piramide și locuia de mult în București, dedat negustoriei. Dar după ani lungi de muncă îl apucă nostalgia, care, cu moartea soției lui — o Grecoaică —, se schimbă într'o hotărîre statornică de-a lăsa țara străină și a-și săvîrși viața acasă, pe pămîntul părinților săi.

— Teodoro ! — strigă el cu un glas desmierdător.

Și în zbor sări spre dînsul o fată tînără, frumoasă ca un înger, cam de cincisprezece ani, pe care pînă acum nu o băgasem în seamă, căci ședea într'un ungher întunecat al odăii noastre. Fața ei palidă se rumeni, cînd tatăl ei mi-o presintă ca pe fiica sa, iar supt genele dese ce-î umbriau ochii albaștri-deschis străluci o lacrimă, un strop de rouă pe o viorică umilă.

Își aținti privirea asupra tatălui său, vrînd parcă a-i zice că vrea să-i prindă toată tristeța din inimă. Moșneagul — în semn de binecuvîntare — își răzîmă mina zbircită pe capul ei cununat de bucle de aur.

— Iată — zise el — odorul mieu cel mai scump, pe care-l duc în țara mea strămoșească. Să dea Dumnezeu ca bobocul acesta al dragostii mele să se deschidă la raza caldă a soarelui părintesc și să se dezvolte floare deplină!

Pe urmă, scoțîndu-și din sîn un buchet de floricele veștejite, adăugă:

— Ea este amintirea vie a vieții mele viscoloase. Ea și aceste puține flori — care au cununat mormîntul tovarășei vieții mele întăia primăvară după moartea ei; acestea sînt două talismane, supt a căror înfrîurire luntrea mea va ajunge cu noroc țermurile patriei

Li-am zis: noapte-bună, și m'am dus la hangiu ca să vorbesc cu dînsul de caii de poștă. El m'a trimis la farmacist, care avea și afacerile Agenției împărătești ale Austriei la Iași. Fără să ieau în seamă că vremea e urită, am îndrăznit să mă duc singur la dînsul, cu atît mai mult, că aveam de gînd să vizitez și pe frumoasa contesă C[antacuzino ?] care locuia în acest oraș și pe care am cunoscut-o în Suceava, cînd se întorcea din străinătate. Mergeam tăcut după tăcutul călăuz, care — cu turban pe cap, cu o lulea scurtă în gură, în mantaua verde atîrnată pe umerii lați ținînd într'o mîină toiagul, iar în cealaltă un felinar — arăta foarte pitoresc. Strecurîndu-ne prin străzi și hudite și prin felurite fundături, am ajuns în sfîrșit la locuința farmacistului.

Odaia în care mă introduseră, dădea un tablou *de genre* în gustul lui Walter Scott. Un bărbat de o vîrstă mijlocie, mic de stat, cu chipul hotărît, părul sur, tuns rotund, cu ochelarii verzi, prin cari săgeta cu ochii pătrunzător — ședea pe o sofă, la o masă mare rotundă, pe care zăceau împrăștiate cărți, hîrtii și teancuri de rețete. Două luminări aruncau o lumină limpede pe fața lui rumenă, plină de rostul veseliei, francheței și blîndeței. M'a salutat cît se poate de politicos, și, după ce mă așeză lingă sine, mă întrebă, cu ce ar putea să mă slujească. Arătîndu-i cererea mea, avuiu destul timp să arunc o privire peste mobilarea locuinței, în care, pe sofale, dulapuri și covoare, stăteau fără rîndială alambicuri, retorte, piulițe, piluge, cîntare, tocuri, cărți și alte asemenea lucruri. Iar pe pereți atîrnau tablouri împodobite cu pene de struț și cu smocuri de flori meșteșugite, iatagane de Damasc, puști turcești incrustate prețios, ciubucuri de vișin turcesc cu chihlimbare scumpe.

— Cît privește caii de poștă — zise farmacistul — nu-i pot făgădui în aceste zile, fiindcă s'au luat toți pentru transportul Domnului; cai buni și umblați tot voiă afla pentru dumneata.

După un ceas de petrecere plăcută i-am zis și lui: — sara-bună!

— La revedere! — îmi răspunse domnul Oehlschläger — căci așa se numia — și mă pofți la masă pe ziua următoare.

Pe drum, am întrebat pe călăuz, dacă nu știe unde locuiește contesa C. A dat din cap spre semn că da, și mă duse printr'o stradă întunecată și lungă. Oprindu-se înaintea unei porți mari ferecate, lovi într'insa de trei ori cu ciocanul de lemn așa de puternic, încît ecoul, bubuind, trecu pe toată strada.

— Cine e acolo, așa de târziu în puterea nopții, strigă îndată un glas surd, horcăitor.

— Musafiri.

Mormăind zîngăni portarul din chei și deschise poarta ce scîrțîia plîngător pe țîșinile rugenite, și, apucîndu-mă de mină, mă petrecu printr'o băltoagă aîncă la portița laterală din aripa stîngă a casei, zidită frumos în stil răsăritean. În capătul pridvorului lung se furișa din odaie licărirea finarului printr'o ușă închisă numai pe jumătate. Un bătrîn, cu picioarele și minile încrucișate, ședea lîngă sobă pe un covor frumos și bogat, și, dus pe gînduri, se uita la rotocoalele de fum ce se ridicau din ciubucul său de iasomie. Mă salută cu gravitate și gentileță, dar, cînd i-am arătat scopul venirii mele, el își încreți fruntea și spuse cu receală:

— Contesa s'a dus la moșiile sale.

Ferestrele catului întăiu, bine luminate, nu mă lăsaū să cred aceasta. Persoana mea necunoscută, venită la timp așa de tîrziu, trezise într'insul bănuiala, care zugruma în inima lui simțîmintul de ospitalitate. Mai fericit am fost în ziua următoare.

Întorcîndu-mă la han, am intrat la mai multe prăvălii deschise încă. Șaluri, covoare, stofe turcești, tutun, lulele, ciubucuri, mezelicuri, mi-resme de felurite soiuri și altele fac o ramură însemnată a comerțului acestei țeri bogate și al orașului Botoșani. Dar și dughenile începuseră acum să se închidă, și luminile singuratece de prin case să se stingă. Trecînd însă lîngă o cășcioară scundă, ne atinse prin geamuri o rază strălucitoare de lumină.

— Ce cășcioară e asta? — întrebaiu pe călăuz.

— E cafeneaua grecească.

Aceasta a fost pentru mine o descoperire minunată, căci nu era chip să adorm în odăița mea, și nu știam ce să fac cu o noapte așa de lungă.

Nu mai era nimene în sala spațioasă și zugrăvită pe care o împodobiau de jur împrejur sofalele acoperite cu covoare. Într'un ungher era căminul pentru cafea, pe care fierbea în ibricuri mici de tinichea cafeaua cu mirosul ei aromatic, cafea deasă și turbure, neplăcută pentru cine nu e deprins cu dinsa. Lîngă cămin stătea un băiețaș care, moțîind, sîfla din cînd în cînd în flacăra ce se stinge, iar stăpînul cafenelei zăcea lungit pe covor cu luleaua în mină. Am poruncit să mi se dea și mie luleaua și cafeaua, și, fiind trudit, m'am aruncat cu plăcere pe pernă.

Ființa tăcută, adîncită în gînduri, posacă a cafengiului, care cite odată

mai rupea tăcerea numai printr'un suspin adinc, flacăra piriitoare care licăria în odaia întunecoasă, ca o candelă funerară, — foșnitul duios al vîntului care izbia cu picăturile mari de ploaie în geamurile zîngăni-toare, noaptea neagră care învălise tot orașul ca un negru zăbranic, — toate acestea deșteptau în mintea-mi năluciri și gînduri sumbre. Trecu mai mult decît un ceas de tăcere, tăcere stîrnită de dureri și necazuri amintite; tăria sufletului mi se acoperia cu nouri cobitori, din cari scăpărau totuși și scînteile și fulgerele luminoase ale avîntului spre viitorul bine-făcător. Descotorosindu-mă în sfîrșit de aceste gînduri, întrebăiu pe rafengiu despre țara-î de naștere. Dar el, ca trezit dintr'un somn greu, mă ținti cu un ochi speriat, se ridică de pe covor, se apropie de cămin, parcă ar fi voit să dezgroape ceva din spuză, și, după ce-și ascunse fața palidă în rotocoalele de fum, grăi:

— Eu m'am născut în Grecia. În frumosul oraș al Iașilor — la care sigur că te duci, Europene, și pe care în viitor Dumnezeu să-l păzască de nenorociri — aveam case și dughene. Caii și carele mele, încărcate cu scumpa marfă a Răsăritului, treceau adesea prin plaiurile Silistrei. Bogat am fost, fericit am fost: am avut soție și trei copii...

Aici tăcu o clipă. Pe urmă adaugă, parcă cu de-asila:

— Casele mi le-au făcut una cu pămîntul Turcii, marfa mi-o mistui pojarul; mi-a scăpat numai viața ticăloasă pe care ca pe o povară trebuie să o duc în mîhnire și în sărăcie.

— Și copiii? și soția? — îl întrebăiu cu sîlă.

— Omoriți.

Cuvîntul acesta îi ieși surd din adîncul pieptului, și buzele-î contractate mai rostiră cu un suspin înnăbușit unele vorbe neînțelese mie — nu știu era un blestem, sau poate o rugăciune.

P. ANTONIEWICZ
(tradus din originalul polon
de I. M. Zatlakiewicz.)

C R O N I C Ă

Archiva din Iași («director Ilie Bărbulescu», mă rog), n-1 2. D. Bărbulescu *combate*: e de admirat cu cită înțelegere începe, cu cită metodă și cinste științifică urmează și cu cită lumină mintuie. Așa fac toți oamenii mari... Pe lîngă acest uriaș al științii și cugetării să mi se ierte că nu mai zăresc pe colaboratorii de odinioară ai «Archivei». La sfîrșit se spune nu știu ce despre «fondul neatacabil» al revistei. Nu numai fondul bănesc, d-lor colaboratori, dar mai ales fondul «directorului» d-voastră. De formă, nici nu mai vorbim: e premiatul Academiei.

*

În «Cuvîntul adevărului» de la 1-iu Mart reproducerea unei bune ilustrații din cartea lui Lancelot, care înfățișează peștera din Polovraci, și traducerea rîndurilor în care se vorbește de schitul cu același nume.

*

Întețitorilor de ură confesională între Romîni din Ardeal li recomandăm cele câteva cuvinte pe care, în n-1 său din 17 Mart st. n., le are pentru episcopul *neunit* Popea din Caransebeș ziarul «Răvașul» din Cluj, inspirat de protopopul unit Dăianu: «meritele bătrînului venerabil care este arhiepiscopul Caransebeșului și singurul episcop literat la noi». Foarte frumos, părinte Dăiene!

*

«Bunul prieten» din Tîrgu-Jiuului dă în n-1 5, în cuvinte și chipuri, amintirea lui Tudor Vladimirescu, de la răscoala căruia împlinindu-se 85 de de ani, redactorii cred că aceasta e o cifră de jubileu. Pe lângă poeziile populare și proclamațiile inimosului Oltean, în care trebuie să respectăm pe un apărător al dreptății săracilor, nu se dă însă articolul ce ar fi trebuit. În cele câteva rînduri de la început, e o judecată cam de valoarea aceluia pe care le poate da cunoscutul naționalist de rasă și dușman firesc al Fanarioților, d. Pompiliu Eliade. Altfel, numărul e vrednic de laudă. — O observație: anecdotele «culese de A» sînt luate de-a dreptul din Istoria lui Tudor de Aricescu. — O bună idee a fost aceea ca școlarii gimnasiului «Tudor» să reprezinte o piesă de ocazie privitoare la patronul lor.

*

Ni vine n-1 1 din «Viața Românească» de la Iași. S'ar părea deci că viața culturală ieșeană părăsește «Archiva» în care nu încăpea și iese din cîrciuma jidovească a *Curentului Nou*. Și pentru una și pentru alta, foarte bine. Revista are între colaboratorii săi pe d. Sterea, cu un număr de tineri cari-și vor lămuri cu vremea pe deplin ideile lor asupra neamului, nevoilor ce are și mijloacelor prin care ele se pot ajuta mai bine. Salutăm cu bucurie pe colaboratorii basarabeni, cari se vor orienta pe încetul și mai bine asupra oamenilor și rosturilor, cinstite și necinstite, de la noi. D-nii Vlahuța, Stavri și Sadoveanu au ținut să dea contribuții la acest nr. d'întăiu. Dintre scriitorii mai bătrîni cari au rămas la Iași, scriu dd. Gane și Philippide. O contribuție interesantă la deslușirea operei lui Conachi (care *nu* știa latinește) o dă d. C. Botez D. G. Ibrăileanu, purificat de vecinătatea compromițătoare a tovarășului «di pi Galați», se înfățișează cu o mai bună informație, cu o limpede expunere și cu o cuviință care șede totdeauna bine unui începător. Alții o au mai puțin, dar timpul e un bun învățător.

Se dă o foarte bogată cronică a revistelor (o cred prea bogată și cu un mic aier de pretenție pentru cele străine, care ne interesează puțin și pe care nu putem să le judecăm bine, — în afară de faptul că cei mai mulți cetitori nu le pot ceti). Sînt și note politice, interesante, căci «Viața românească» se deosebește întru aceea de noi — o deosebire pe care o constatăm fără să avem pretenția de a înlătura o teorie în legătură cu multe lucruri — că ea așteaptă de la activitatea politică o mai bună viață culturală, iar noi așteptăm de la o mare cultură a Romînilor de toate treptele și din toate țerile cele mai mari bunuri.

În chestie personală cu d. Sterea, țin să spun că avînd pentru acest neam o iubire care nu poate fi întrecută de a nimănuî, văd — și se spune în cuvîntarea mea de acum trei săptămîni — văd ca singură mîntuire pentru noi o viață dominată de țerănime. Pentru ca să poată fi această viață, trebuie o pregătire cinstită la care toți avem datoria să ni jertfim puterile, în loc să zvirlim pe stradă pruncul ce nu poate umbla.

Spun lucrurile limpede, ca un om care n'a intrat într'un partid pentru a-și schimba ideile vieții sale cu ale altora, ci pentru a căuta să facă a străbate și învinge în mediul ce crede mai priincios ideile la care ține.

*

În n-l 8 al «Revistei generale a învățămîntului», înainte de toate raportul d-lui Pangrați despre starea materială, despre *halul* Facultății de științe din București. Cea de litere nu e mai fericită; ea n'are ca zestre o singură carte, o singură hartă, un singur facsimile. Se știe că aceste două Facultăți și cea de drept, cu zgomotul ei perpetuu, se află într'o aripă a Universității năpădite de Senat și de Museu, într'o aripă întunecoasă ca o temniță și unde te sui pe scări putrede în odăi infectate de un veșnic miros de latrină, care pare să fie un *memento* al politicianismului. — D. C. Moisil dă știri despre școlile din Dobrogea. Dintr'un articol al d-lui Adamescu se culege că planul de a întemeia o Academie era gata încă din 1859.

*

«Buletinul oficial» al Expoziției, n-l 5, dă un articol asupra bogăției miniere a țerii, frumos scris și bogat în informații, de d. Murgoci. Acest tânăr geolog are un deosebit talent de a pune știința sa la îndemîna oricui, făcînd-o foarte plăcută.

*

Pentru întâia oară ni se trimete revista «Școala și biserica», intrată în anul al IX-lea. E *de uimit* ce lucruri se scriu acolo și în ce ton, pentru luminarea clerului român. Am găsit chiar și o publicație de documente cu totul deșăntată, făcută de cineva care habar n'are de istorie. Să se fi susținînd această revistă din propriile ei mijloace? Mai poți și!

*

Iarăși represintații franceze date de Romîni la Teatrul «Național», care va trebui împodobit atunci în colorile naționale franceze, din acel Bucurest pe care vulgul îl numește București. Ziarele românești anunță în cartografia franceză numele persoanelor care vor juca.

Actul de patriotism pleacă de la o societate de binefacere. D. director al Teatrelor n'are, firește, nici-o obiecție să cedeze sala. Frumoasa faptă se va săvîrși în serile de 13 și 15 Mart. Se vor găsi neapărat destui spectatori ca să aplaude.

Studentii să nu mai facă greșala de acum doi ani, să nu vie pentru a protesta și a fi bătui de gardiștii de stradă. Să lase *cellalt neam* decît cel românesc să-și petreacă în pace. Dar noi, ceștia din neamul cel de rînd și grosolan, să ni însemnăm bine în minte numele celor ce ne desprețuiesc și să ținem samă și de cine *nu* va veni.

Petrecere bună, domnilor!

*

Rectificări. D. Vladimir Ghica ni atrage atenția că portretul tipărit în n-l de la 15 Ianuar, de și foarte asemănător cu acelea ale lui Grigore-Vodă Ghica din 1822-8, e al *tatălui* acestuia, Banul Dimitrie, frate cu alt Grigore Ghica, cel ucis în Iași.

*

Cu privire la cronica din n-l trecut, o cetitoare olteancă mă lămurește că «Chita Florilor» nu e «Pita Florilor», ci înseamnă, în bun graiu oltesc, «Mănunchiul Florilor» său, cum ne-am deprins a zice, *buchetul*.

*

În poesia din n-l trecut a d-lui O. Carp versul întâiu trebuie reconstruit astfel:

S'aruncă 'n spume, sar.

N. IORGA.